

The status of a lawyer in civil and economic proceedings: rights and obligations

Zarnigor BEBUTOVA¹

Tashkent State University of Law

ARTICLE INFO

Article history:

Received May 2021

Received in revised form

28 May 2022

Accepted 20 June 2022

Available online

25 July 2022

Keywords:

representative,

trustee,

professional ethics,

power of attorney.

ABSTRACT

This scientific article analyzes the activities of a lawyer as a participant in civil and economic proceedings and the scope of his powers in this process. The interaction of a lawyer with a trustee and other subjects of civil and economic legal proceedings is important and requires a separate study. There are also rules of professional ethics that lawyers must follow in their activities, the practical significance of which is studied in this article.

2181-1415/© 2022 in Science LLC.

DOI: <https://doi.org/10.47689/2181-1415-vol3-iss6/S-pp163-166>

This is an open access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

Advokatning fuqarolik va iqtisodiy protsessdagi maqomi: huquqlar va majburiyatlar

Kalit so'zlar:

vakil,

ishonch bildiruvchi shaxs,

kasb etikasi,

ishonchnoma.

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada advokatning fuqarolik va iqtisodiy protsess ishtirokchisi sifatidagi faoliyati va uning ushbu jarayondagi vakolatlari doirasi tahlil qilinadi. Advokatning ishonch bildiruvchi shaxs va boshqa fuqarolik va iqtisodiy protsess subyektlari bilan o'zaro munosabati muhim ahamiyatga ega bo'lib, alohida tadqiq etishni talab qiladi. Shuningdek, advokatlar o'z faoliyati davomida rioya qilishi lozim bo'lgan kasb, etika qoidalari mavjud bo'lib, ushbu maqolada mana shu mezonlarning amaliy ahamiyati o'rganiladi.

¹ Teacher of the Department of Civil Procedural and Economic Procedural Law of Tashkent State Law University. Tashkent, Uzbekistan. E-mail: behbudovazarnigor@gmail.com.

Статус адвоката в гражданском и экономическом процессе: права и обязанности

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова:

представитель,
доверитель,
профессиональная этика,
доверенность.

В данной статье анализируется деятельность адвоката как участника гражданского и экономического судопроизводства и объем его полномочий в этом процессе. Взаимодействие адвоката с доверенным лицом и другими субъектами гражданского и экономического судопроизводства имеет важное значение и требует отдельного исследования. Также существуют правила профессиональной этики, которым должны следовать юристы в своей деятельности, практическая значимость которых изучается в данной статье.

Fuqarolarning huquqlarini himoya qilish uchun advokatlar turli sudlarda turlicha statuslarda ishtirok etishadi. Advokat jinoyat sudlarida himoyachi sifatida ishtirok etsa, fuqarolik va iqtisodiy sudlarda vakil sifatida ishtirok etadi va u protsess ishtirokchisi sifatida O'zbekiston Respublikasining Fuqarolik protsessual va Iqtisodiy protsessual kodekslarida belgilangan muayyan huquq va majburiyatlarga ega. Shuningdek, O'zbekiston Respublikasining "Advokatura to'g'risida"gi Qonunida ham advokatning huquqlari va vazifalari belgilangan.

Sudda o'z huquqlarini advokat orqali himoya qilishni istagan yuridik va jismoniy shaxslar advokat bilan shartnoma orqali munosabatga kirishadi, shu sababli sud protsesslarida advokatning vakilligi shartnomaviy vakillik hisoblanadi.

Ishonch bildiruvchi shaxs, ya'ni da'vogar yoki javobgar o'z huquqlari va qonun bilan qo'riqlanadigan manfaatlarini himoya qilish bo'yicha sudda ish yuritishni shartnoma bo'yicha (ixtiyoriy) vakillikka binoan vakilga topshiradi. Sudda ish yuritish bo'yicha vakil sifatida professional faoliyat bilan faqat advokatlar shug'ullanishi mumkin [1].

"Advokatura to'g'risida"gi Qonun"ning 91-moddasiga ko'ra, advokatlik faoliyati advokat va ishonch bildiruvchi shaxs o'rtasida tuziladigan yuridik yordam ko'rsatish to'g'risidagi bitim (shartnoma) asosida amalga oshiriladi [2]. Ammo ushbu bitimining tuzilishi advokat uchun sud protsesslarida ish yuritish huquqini bermaydi. Advokatga advokatlik orderi va guvohnomasi kerak bo'ladi.

Advokatlik faoliyatini amalga oshirishda biron-bir maxsus ruxsatnoma (order va advokat guvohnomasidan tashqari) talab qilish yoki boshqa to'siqlar vujudga keltirish man etiladi [3].

Advokatga ishonchnoma qachon kerak boladi?

Protsessual normalarga ko'ra, vakilning vakolatlari ishonch bildiruvchi shaxs tomonidan beriladigan ishonchnomada belgilanadi. Fuqarolik protsessual kodeksining 69-moddasiga ko'ra, shartnoma bo'yicha vakillik qiluvchining arz qilingan talablardan to'liq yoki qisman voz kechish, ularning asosini yoki predmetini o'zgartirish, miqdorini ko'paytirish yoki kamaytirish, da'vogarning talablarini tan olish, kelishuv bitimi, mediatsiya tartib-taomilini amalga oshirish to'g'risidagi kelishuv yoki mediativ kelishuv tuzish, vakolatlarni boshqa shaxsga o'tkazish (boshqa shaxsga ishonib topshirish), sud hujjati ustidan shikoyat qilish, arizalarni imzolash, ijro varaqasini undiruvga taqdim

etish, undirilgan mol-mulkni yoki pullarni olish vakolati har bir alohida holda vakolat beruvchi tomonidan berilgan ishonchnomada maxsus ko'rsatilgan bo'lishi kerak. Advokat mana shu huquqlardan ishonchnomasiz foydalanolmaydi. Ammo advokat vakil sifatida fuqarolik va iqtisodiy protsessual kodekslarda belgilangan ishda ishtirok etuvchi shaxslarning huquq va majburiyatlariga ega.

Ishda ishtirok etuvchi shaxslar ish materiallari bilan tanishish, ulardan ko'chirmalar olish, nusxalar ko'chirish, rad etish to'g'risida arz qilish, dalillar taqdim etish, dalillarni tekshirishda ishtirok etish, ishda ishtirok etuvchi boshqa shaxslarga va odil sudlovni amalga oshirishga ko'maklashayotgan shaxslarga savollar berish, arz qilish, iltimosnomalar taqdim etish, sudga og'zaki va yozma tushuntirishlar berish, sud muhokamasi davomida yuzaga keladigan barcha masalalar bo'yicha o'zlarining vajlarini bayon qilish, boshqa shaxslarning arzlari, iltimosnomalari, sabablariga qarshi e'tirozlar bildirish, sud hujjatlari ustidan shikoyat qilish (protest keltirish), sud hujjatlarining majburiy ijrosini talab qilish, davlat ijrochisi tomonidan harakatlar sodir etilishida hozir bo'lish va o'z huquqlarini amalga oshirish huquqiga egadir. Chunki Fuqarolik protsessual kodeksining 39-moddasiga ko'ra, vakil ishda ishtirok etuvchi shaxslar toifasiga kiritilgan. Ammo Iqtisodiy protsessual kodeksining 41-moddasida vakil ishda ishtirok etuvchi shaxslar toifasiga kiritilmagan [4]. Ushbu moddaga tegishli o'zgartirish kiritish maqsadga muvofiqdir.

Yana bir qonunchiligimizdagi nomuvofiqlik yuqorida ta'kidlangan Fuqarolik kodeksining 39- va 69-moddalarida mavjud. Ya'ni sud hujjatlari ustidan shikoyat qilish huquqi har ikkala moddada mavjud. Biz yuqorida ta'kidlab o'tganimizdek, advokat 39-moddadagi huquqlardan ishonchnomasiz, 68-moddaning 2-qismida belgilangan huquqlardan esa ishonchnoma orqali foydalanishi mumkin. Ushbu moddalarni ham o'zaro muvofiqlashtirish qonunchilikni to'g'ri qo'llashga xizmat qiladi.

Yuqoridagi normalardan tushunish mumkinki, advokat sudga ishonchnomasiz iltimosnomalar taqdim etishi mumkin, ammo har qanday arizalar advokat tomonidan imzolansa, unga ishonchnoma ilova qilinishi lozim.

Advokat rioya qilishi lozim bo'lgan yana bir nechta qoidalar mavjud bo'lib, ushbu qoidalar O'zbekiston Respublikasi Advokatlar palatasining II konferensiyasining 2013-yil 27-sentabrdagi Qaroriga ilova tariqasida tasdiqlangan "Advokatning kasb etikasi qoidalari"dir. Ushbu qoidalarga ko'ra, advokat o'ziga murojaat qilgan shaxsga ishning natijasi haqida oldindan asossiz va'dalar berishga va ishga boshqacha tarzda ta'sir ko'rsata olishi haqida kafolat berishga haqli emas. Advokat ishni qabul qilayotganda e'tibor qaratishi lozim bo'lgan yana bir jihat shuki, agar ushbu topshiriq ijrosi oldingi topshiriq ijrosiga to'sqinlik qiladigan bo'lsa, advokat ushbu topshiriqni o'z zimmasiga olmasligi lozim.

Shuningdek, ish bo'yicha ishtirok etish topshirig'ini tayinlash yoki bitim (shartnoma) bo'yicha qabul qilgan advokat ishonch bildiruvchi shaxsning (himoya ostidagi shaxsning) to'lovga qobiliyatsizligini vaj qilib, himoya qilishdan bosh tortishga haqli emas hamda murojaat qilgan ishonch bildiruvchi shaxsning (himoya ostidagi shaxsning) ishi bo'yicha sud hukmi ustidan apellyatsiya shikoyatini tayyorlash va uni berish bosqichiga qadar himoyachi vazifalarini bajarishi kerak [5]. Ushbu qoidalar advokatning jinoyat protsessidagi faoliyatiga oiddir. Fuqarolik va iqtisodiy protsessda advokatga apellyatsiya shikoyatini tayyorlash va uni berish bosqichiga qadar vakillik qilish majburiyati yuklatilmagan. Vaholanki, "Advokatlik faoliyatining kafolatlari va

advokatlarning ijtimoiy himoyasi to'g'risida"gi Qonunining 4-moddasida belgilangan advokat ishonch bildiruvchi shaxsning (o'z himoyasi ostidagi shaxsning) nuqtayi nazariga ko'ra, noqonuniy qaror chiqarilgan taqdirda, bu qaror ustidan qonunda belgilangan tartibda shikoyat qilishi shartligi majburiyati nafaqat jinoyat protsessida, balki barcha protsesslarda qayd etib o'tilgan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasining Fuqarolik protsessual kodeksi. www.lex.uz.
2. O'zbekiston Respublikasining 1996-yil 27-dekabrda "Advokatura to'g'risida"gi Qonuni. www.lex.uz.
3. O'zbekiston Respublikasining 1998-yil 25-dekabrda qabul qilingan "Advokatlik faoliyatining kafolatlari va advokatlarning ijtimoiy himoyasi to'g'risida"gi Qonuni. www.lex.uz.
4. O'zbekiston Respublikasining Iqtisodiy protsessual kodeksi. www.lex.uz.
5. O'zbekiston Respublikasi Advokatlar palatasining II Konferensiyasining 2013-yil 27-sentyabrdagi qaroriga ilova tariqasida tasdiqlangan "Advokatning kasb etikasi Qoidalari". <https://nrm.uz>.